

"... the association needs to adopt policies, with which members will be obliged to act consistently. Ordinarily, their obligation to act consistently with the policies of the association is expressed in a rule or a law that includes penalties for non-compliance. Because members are obliged to obey the rules or laws, the decisions may be said to be binding. Taken collectively, the decision-makers who make binding decisions constitute the government of the association. These binding decisions might therefore also be called governmental or binding collective decisions" (Robert A. Dahl, *Democracy and its Critics*, 1989: 107).

Demokrati og stat er ikke modsætninger. Demokrati og regler er heller ikke modsætninger. Tværtimod, et demokrati uden regler er ikke et demokrati.

De mange små demokratier og lokale fællesskaber er behæftet med den afgørende svaghed, at de er ude af stand til at træffe afgørelser, der tilgodeser almeninteressen og kollektivets behov. Demokrati kan ikke, som det postuleres i denne afhandling, reduceres til deltagelse, myndiggørelse og offentlighed. Demokrati kan ikke reduceres til et krav om størst mulig pluralisme og ret til forskellighed. Hvor er grænsen for pluralismen? I sin yderste konsekvens vil en uindskrænket pluralisme indebære, at enhver social gruppe ville kunne nedlægge veto på et hvilket som helst politisk forslag, som de føler går imod deres specifikke interesser. Et demokrati må hvile på institutionelle faktorer, der i videre forstand etablerer organisationer, der er i stand til at træffe effektive og korrekte afgørelser.

Forfatteren har analyseret Nørrebro - *in casu* De Autonome - og på den baggrund er det uforståeligt, at staten ses som en modsætning til det folkelige demokrati. På Nørrebro findes grupper, der beviseligt har været direkte involveret i ulovlige aktiviteter: Eksempelvis i forbindelse med Byggeren og i særdeleshed i forbindelse med begivenhederne 18. maj 1993, hvor de Autonome kastede brosten i hovedet på ordensmagten. Dermed har man også introduceret en yderligere distinktion, som der er stærkt behov for i henseende til en analyse af den politiske deltagelse i det civile samfund (som i øvrigt historisk set har været en yderst betændt sfære): Der findes legale aktiviteter, som altid bør accepteres, og der findes ulovlige aktiviteter, som aldrig bør accepteres. Pointen er, at visse aktiviteter kan være nedbrydende for demokratiet. Det er præcis derfor, at visse grupper på et tidspunkt fandt det hensigtsmæssigt at etablere en statslig myndighed.

Jens Peter Frølund Thomsen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Birgitte Rahbek, *En stat for enhver pris. Konflikten i Mellemøsten*, København: Fremad, 2000, 408 s., kr. 298,00.

Med *En stat for enhver pris* har vi fået et længe savnet oversigtsværk på dansk, som sammenfatter den israelsk-palæstinensiske konflikt siden Israels oprettelse i maj 1948. Bogen er et omfattende og grundigt gennearbejdet produkt, som repræsenterer redaktør (på Pl-DR) og kultursociolog Birgitte Rahbeks opfat-

"... the association needs to adopt policies, with which members will be obliged to act consistently. Ordinarily, their obligation to act consistently with the policies of the association is expressed in a rule or a law that includes penalties for non-compliance. Because members are obliged to obey the rules or laws, the decisions may be said to be binding. Taken collectively, the decision-makers who make binding decisions constitute the government of the association. These binding decisions might therefore also be called governmental or binding collective decisions" (Robert A. Dahl, *Democracy and its Critics*, 1989: 107).

Demokrati og stat er ikke modsætninger. Demokrati og regler er heller ikke modsætninger. Tværtimod, et demokrati uden regler er ikke et demokrati.

De mange små demokratier og lokale fællesskaber er behæftet med den afgørende svaghed, at de er ude af stand til at træffe afgørelser, der tilgodeser almeninteressen og kollektivets behov. Demokrati kan ikke, som det postuleres i denne afhandling, reduceres til deltagelse, myndiggørelse og offentlighed. Demokrati kan ikke reduceres til et krav om størst mulig pluralisme og ret til forskellighed. Hvor er grænsen for pluralismen? I sin yderste konsekvens vil en uindskrænket pluralisme indebære, at enhver social gruppe ville kunne nedlægge veto på et hvilket som helst politisk forslag, som de føler går imod deres specifikke interesser. Et demokrati må hvile på institutionelle faktorer, der i videre forstand etablerer organisationer, der er i stand til at træffe effektive og korrekte afgørelser.

Forfatteren har analyseret Nørrebro - *in casu* De Autonome - og på den baggrund er det uforståeligt, at staten ses som en modsætning til det folkelige demokrati. På Nørrebro findes grupper, der beviseligt har været direkte involveret i ulovlige aktiviteter: Eksempelvis i forbindelse med Byggeren og i særdeleshed i forbindelse med begivenhederne 18. maj 1993, hvor de Autonome kastede brosten i hovedet på ordensmagten. Dermed har man også introduceret en yderligere distinktion, som der er stærkt behov for i henseende til en analyse af den politiske deltagelse i det civile samfund (som i øvrigt historisk set har været en yderst betændt sfære): Der findes legale aktiviteter, som altid bør accepteres, og der findes ulovlige aktiviteter, som aldrig bør accepteres. Pointen er, at visse aktiviteter kan være nedbrydende for demokratiet. Det er præcis derfor, at visse grupper på et tidspunkt fandt det hensigtsmæssigt at etablere en statslig myndighed.

Jens Peter Frølund Thomsen
Institut for Statskundskab
Aarhus Universitet

Birgitte Rahbek, *En stat for enhver pris. Konflikten i Mellemøsten*, København: Fremad, 2000, 408 s., kr. 298,00.

Med *En stat for enhver pris* har vi fået et længe savnet oversigtsværk på dansk, som sammenfatter den israelsk-palæstinensiske konflikt siden Israels oprettelse i maj 1948. Bogen er et omfattende og grundigt gennemarbejdet produkt, som repræsenterer redaktør (på Pl-DR) og kultursociolog Birgitte Rahbeks opfat-

telse af konflikten på baggrund af mange års arbejde med regionen, studie- og researchrejser i området - med såvel kultursociolog- som programmedarbejderkasketten på. På trods af den overvældende mediedækning, som nærmest synes at være et permanent vilkår, er det begrænset, hvad der findes af seriøse fremstillinger om denne konflikt på dansk, så også af den årsag er der al mulig grund til at hilse Rahbeks og forlaget Fremads initiativ velkomment.

Det er Rahbeks synspunkt, at "det er nødvendigt at være urealistisk på kort sigt for på længere sigt at skabe en varig og realistisk fred" (forord p. 8). Løsningen på konflikten mellem staten Israel og det palæstinensiske folk må således være en ideel løsning, dvs. en endelig løsning, der afklarer spørgsmålet om israelske bosættere i de besatte områder, grænsedragningsspørgsmålet, Jerusalem skæbne og spørgsmålet om alle de palæstinensiske flygtninge ved at etablere en binational stat, der rummer begge *nationer*: den jødiske og den palæstinensiske. Tydeligvis har denne løsning såvel Rahbeks sympati som efter hendes opfattelse den største grad af realisme i sig sammenholdt med andre løsninger, en jordansk-palæstinensisk føderation eller Oslo-aftalens principielle endemål, to stater: Israel og den palæstinensiske stat bestående af Israels erobringer i 1967-krigen.

Ifølge forordet er Rahbek inspireret af de nye revisionistiske israelske historikere, Ilan Pappé, Avi Shlaim og Benny Morris for nu at nævne nogle af navnene. Disse historikere, hvis værker indtil videre ikke foreligger i danske oversættelser, har sat sig for på et dybt seriøst grundlag at genskrive den israelske historie - og undervejs gøre op med en betydelig del af den nationale mytologi. Mest monumentalt kommer intentionen til udtryk i Morris' og Shlaims seneste værker *Righteous Victims* og *The Iron Wall*, der udkom i henholdsvis 1999 og 2000. Begge nævnes i Rahbeks litteraturliste og figurerer i noterne. Ikke desto mindre forekommer det mig, at Rahbek indtager en position, der er mere eksplisit propalæstinensisk end de nyrevisionistiske historikere.

Også Shlaim - jf. et interview med Tim Sebastian for nylig ("Hard Talk", BBC) - betragter palæstinenserne som den uretfærdigt behandlede part i konflikten, men både han og Morris når frem til mere nuancerede synspunkter end Rahbeks, hvis fortolkninger indimellem kan forekomme forenkede - især hvis man sammenligner med de angivelige forbilleder: Morris' og Shlaims reflekterede kritik af israelske dispositioner. Således ser Rahbek Israels invasion og krig i Libanon som det totale nederlag for palæstinenserne og PLO, mens Morris ser det sådan, at Sharons og Begins krig i Libanon i sine effekter førte frem mod fredsprocessen i 1990'erne - på sigt mod etableringen af en palæstinensisk stat.

Undertitlen på bogen er *Konflikten i Mellemøsten*, og den bestemte form lader antyde, at vi har at gøre med en konflikt, der efter forfatterens opfattelse er vigtigere end andre konflikter i denne urolige region. Måske endda en konflikt, der i kimform rummer de andre konflikter i sig - underforstået: denne konflikt er afgørende for, at også de andre konflikter i Mellemøsten finder deres løsning. De arabiske ledere har i mange år mere eller mindre aktivt dementeret dette synspunkt ved nok på det retoriske niveau at gøre palæstinenserens kamp til deres, men i virkelighedens verden samtidig demonstrere, at også i Mellemøsten har stater interesser snarere end moral.

Rahbek gør sig i høj grad til palæstinenserens talsmand, og i sin fremstilling gentager hun den kritik af de arabiske statslederes handlinger, der med forståelig og berettiget harme har været fremført af palæstinenserens talsmænd. Der er dermed ikke så meget forståelse for den kynisme, som er et kendetegn ved udenrigspolitik - også arabiske stater. Når den ægyptiske præsident i 1977 rejser til Israel, holder sin kontroversielle tale i Knesset og i forlængelse heraf indgår Camp David-aftalen, der forhandlede i september 1978 og endeligt undertegnedes i marts 1979, behøver dette ikke ensidigt at blive opfattet som et knæfald for Israel og USA, men kan samtidig ses som et udtryk for ægyptisk statsræson, der forekommer konsekvent i forlængelse af Sadats øvrige udenrigspolitiske dispositioner i 1970'erne. Siden har Ægypten befundet sig i rollen som en moderat arabisk stat, der har modtaget betydelig amerikansk økonomisk støtte og - på trods af sin enorme befolkning og begrænsede ressourcer - egentlig har klaret sig ganske godt. Sadat måtte bøde med sit liv i oktober 1981, og først efter Kuwaitkrigen blev Ægypten igen accepteret som en del af den arabiske *nation* af de øvrige arabiske stater i den arabiske liga.

En tilsvarende pointe kan der peges på i forbindelse med den libanesiske borgerkrig. Da Syrien i juni 1976 iværksatte en regulær militær invasion af Libanon, var det officielle formål at gå ind i Libanon og skabe fred, men uofficielt handlede det om at knuse palæstinenserne i landet og dermed den palæstinensiske dominans, der set fra Damaskus var blevet alt for udtalt. Også syrisk udenrigspolitik handler om nationale syriske interesser, ikke varetægelse af arabiske eller palæstinensiske brødres interesser. Rahbek citerer Assad-kenderen Patrick Seales berømte anekdote om, at Assad i 1977, da han og Sadat to dage før Sadats afrejse til Jerusalem holdt et møde i Damaskus, overvejede at "låse den egyptiske leder inde og forhindre ham i at forlade Damaskus". I den forbindelse kan man sige, at Assad ikke havde meget at lade Sadat høre. Udenrigspolitik er ikke for sarte sjæle.

Rahbek er stærkt kritisk i sin vurdering af Bill Clinton, hvilket ikke er overraskende i betragtning af hendes opfattelse af perspektiverne i Oslo-aftalen og de traktater og memoranda, der op gennem 1990'erne udbyggede det israelsk-palæstinensiske aftalekompleks. Bogen rummer en præcis karakteristik af de store uløste problemer i fredsprocessen, om end det kunne have været interessant med nogle overvejelser om de palæstinensiske flygtnings antal, der i sagens natur er en uhyre vanskelig størrelse at have med at gøre. Rahbek opgør hele den palæstinensiske population i Mellemøsten til 7,8 millioner, hvoraf omkring fem millioner angives at være flygtninge. De officielle UNRWA tal er (i juni 2000) 3.737.494, og denne forskel kunne det have været interessant at få forklaret.

Disse forbehold ændrer dog ikke noget ved, at Rahbeks fremstilling må betragtes som den i øjeblikket klart bedste og mest grundige på dansk. Den udfylder med sin fokus på de politiske aspekter af konflikten et hul i en egentlig forbausende lidt omfattende dansk litteratur om den israelsk-palæstinensiske konflikt.

Peter Seeberg
Center for Mellemøststudier
Syddansk Universitet